

7. Pro zatverdzhennia Pravyl vydachi svidotstv aviatsiinomu personalu v Ukraini. (1998). [On approval of the Rules for issuing certificates to aviation personnel in Ukraine]. Nakaz Ministerstva transportu Ukrainy vid 7 hrudnia 1998 r. № 486. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0833-98> [in Ukrainian].

8. Ekspluatatsiia povitrianykh liniy. [Operation of overhead lines]. Retrieved from: <https://avia.gov.ua/komertsijna-ekspluatatsia/pasazhirski-perevezennya/ekspluatatsiya-povitrianykh-linij/> [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Aviatsiinykh pravyl Ukrainy «Porjadok nadannia i anuluvannia prav na ekspluatatsiui povitrianykh liniy». (2014). [On approval of the Aviation Rules of Ukraine "Procedure for granting and revoking the rights to operate air lines"]. Nakaz Derzhavnoi aviatsiinoi sluzhby Ukrainy vid 24 zhovtnia 2014 № 686. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1440-14> [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennia Klasyfikatsii povitrianoho prostoru obsluhovuvannia povitrianoho rukhu Ukrainy. (2013). [On approval of the Classification of airspace of air traffic services of Ukraine]. Nakaz Ministerstva infrastruktury Ukrainy vid 10 hrudnia 2013 № 1009 Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2203-13#Text> [in Ukrainian].

11. Horbatiuk, Ya.V. (2014). Sutnist ta zmist informatyzatsii derzhavnoi aviatsiinoi sluzhby Ukrainy. [The essence and content of informatization of the State Aviation Service of Ukraine]. *Yurydychnyi visnyk*, 1 (30), 5-8 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 17.10.2019

УДК 342. 951

**Маркарян Марина Валеріївна,**  
старший викладач кафедри теорії та історії права  
ДВНЗ «Київський національний економічний  
університет імені Вадима Гетьмана»

## ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДИПЛОМАТИЧНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ

В даній науковій статті наведено поняття та виокремлено елементи адміністративно-правового статусу дипломатичних установ України за кордоном.

Визначено, що в юридичній науці усталеним є твердження, що різновидом правової категорії статус є правовий статус, який в свою чергу є похідним від соціального статусу. В основі правового статусу лежить фактичний соціальний статус, тобто реальне положення особи (фізичної чи юридичної) в даній системі суспільних відносин. Правовий статус обумовлений системою суспільних відносин, а тому є невід'ємним від державного устрою, від форм власності, від соціальної структури суспільства, форми політичного режиму, принципів виробництва і розподілу суспільних благ.

Дипломатичні установи України є постійно діючими органами дипломатичної служби, основними завданнями яких є представництво України в державах перебування або при міжнародних організаціях та підтримання з ними офіційних відносин, відстоювання національних інтересів України, виконання консульських функцій, у тому числі захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном.

Запропоновано під адміністративно-правовим статусом закордонних дипломатичних установ України розуміти визначену в нормах міжнародного та національного законодавства систему завдань, функцій, повноважень, компетенції та міри персональної відповідальності керівників закордонних дипломатичних установ України, які встановлені державою та міжнародними договорами для виконання визначених прав та обов'язків компетенції та повноважень.

Відзначено, що структура адміністративно правового статусу дипломатичних установ України за кордоном складається з наступних елементів:

1. визначення цілей, завдань, функцій та наявність атрибутики;
2. організаційно-структурний (порядок створення; затвердження структури та штатної чисельності; здійснення матеріально-технічне та кадрове забезпечення);
3. права та обов'язки дипломатичних установ України за кордоном в системі публічної адміністрації та в міжнародному співтоваристві;
4. юридична відповідальність дипломатичних установ України за кордоном.

**Ключові слова:** державна служба, дипломатична служба, дипломатичний службовець, ранг дипломатичної служби, ротація.

### Markaryan M. CONCEPTS AND ELEMENTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF DIPLOMATIC MISSIONS OF UKRAINE ABROAD

This scientific article presents the concept and highlights the elements of the administrative and legal status of diplomatic missions of Ukraine abroad.

2019. Випуск 6. Спецвипуск. Том 2.

It is determined that in legal science it is a well-established statement that a kind of legal category of status is legal status, which in turn is derived from social status. The basis of legal status is the actual social status, ie the real position of the person (individual or legal) in this system of social relations. Legal status is determined by the system of social relations, and therefore is inseparable from the state system, from forms of ownership, from the social structure of society, the form of political regime, the principles of production and distribution of public goods.

Diplomatic institutions of Ukraine are permanent bodies of the diplomatic service, the main tasks of which are the representation of Ukraine in the host countries or international organizations and maintaining official relations with them, defending the national interests of Ukraine, performing consular functions, including protection of rights and interests of citizens and legal entities Of Ukraine abroad.

It is proposed to understand the administrative and legal status of foreign diplomatic missions of Ukraine as defined in the norms of international and national legislation system of tasks, functions, powers, competencies and measures of personal responsibility of heads of foreign diplomatic missions of Ukraine established by the state and international treaties. competencies and powers.

It is noted that the structure of the administrative and legal status of diplomatic missions of Ukraine abroad consists of the following elements:

1. definition of goals, objectives, functions and availability of attributes;
2. organizational and structural (order of creation; approval of the structure and staffing; implementation of logistical and personnel support);
3. rights and responsibilities of diplomatic missions of Ukraine abroad in the system of public administration and in the international community;
4. legal responsibility of diplomatic missions of Ukraine abroad.

**Key words:** civil service, diplomatic service, diplomatic employee, rank of diplomatic service, rotation.

**Постановка проблеми.** Проаналізувавши закони України «Про державну службу» та «Про дипломатичну службу» вважаємо за необхідне відзначити, що на сьогодні законодавець неоднозначно підходить до визначення поняття та змісту адміністративно-правового статусу дипломатичних установ України за кордоном. Разом з тим, в науковій літературі також спостерігається багатоманітність наукових думок щодо елементів адміністративно-правового статусу дипломатичних установ України за кордоном. Саме тому, наразі, спробуємо дослідити поняття та структуру адміністративно-правового статусу дипломатичних установ України за кордоном.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Окремі питання адміністративно-правового статусу дипломатичних установ України за кордоном були предметом дослідження: А. О. Гончарова, М.О. Кулінича, О. В. Селецького, А.В.Панова, Б. І. Гуменюка, В. М. Репецького та ін.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Слово «статус» (status) в перекладі з латинської означає положення, стан будь – кого чи будь – чого. У загальних рисах поняття статусу юридичний енциклопедичний словник трактує наступним чином: «*статус* – це правове становище громадянина або юридичної особи» [1, с. 454].

Найчастіше поняття статусу трактується як сукупність його структурних елементів. Так, М.В. Вітрук під правовим становищем особи розуміє систему гарантованих державою її прав, свобод і обов'язків [2, с. 8; 3, с.15]. С.Г. Серьогіна визначає термін «статус», зокрема стосовно глави держави, як систему факторів, що мають юридичне значення, які визначають його реальне положення у суспільстві та державі, у відносинах з іншими суб'єктами. Ці фактори називаються елементами правового статусу, а їх конкретний перелік, на її думку, залежить від того, в якому аспекті вживається даний термін [4, с. 20-21].

У вітчизняній науковій літературі непоодинокі випадки вживання поняття статус поряд із словами «стан» та «становище» як синонімів для позначення статусу людини, громадської організації, органу державної влади чи посадової особи [5, с. 149; 6, с. 77].

Таким чином, в загальному вигляд статус – це нормативно закріплений перелік прав та обов'язків особи в суспільстві та державі.

Різновидом правової категорії статус є правовий статус, який в свою чергу є похідним від соціального статусу. В основі правового статусу лежить фактичний соціальний статус, тобто реальне положення особи (фізичної чи юридичної) в даній системі суспільних відносин. Правовий статус обумовлений системою суспільних відносин, а тому є невід'ємним від державного устрою, від форм власності, від соціальної структури суспільства, форми політичного режиму, принципів виробництва і розподілу суспільних благ.

Поняття правового статусу знайшло відображення й в Основному Законі. Так, в Конституції України [7] використовуються поняття: «статус іноземців та осіб без громадянства» (п. 2 ч. 1 ст. 92 Конституції України), «статус суддів» (п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України), «статус столиці України; спеціальний статус інших міст» (п. 16 ч. 1 ст. 92 Конституції України), «статус народних депутатів України» (п. 21 ч. 1 ст. 92 Конституції України), «статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України» (п. 1 ч. 2 ст. 92 Конституції України), «правовий статус Ради Національного банку України» (ч. 2 ст. 100 Конституції України), «статус голів, депутатів і виконавчих органів ради» (ч. 3 ст. 141 Конституції України) та інші. Треба відзначити, що не дивлячись на широке використання поняття правового статусу в нормативних актах, вони не містять його визначення. Тому існують тільки наукові визначення поняття правового статусу.

В юридичній літературі існують різні підходи до визначення правового статусу, що пов'язано з різним набором елементів, що включаються до структури цього поняття. В силу вказаних обставин при аналізі категорії «правовий статус», ми вважаємо, за необхідне більш детально дослідити дану правову категорію.

Так, під правовим статусом суб'єкта права в юридичній літературі розуміється правовий стан, що характеризується комплексом (системою) юридичних прав та обов'язків [8, с.5; 9, с.25; 10, с.44; 11, с.69].

На думку М.Г. Александрова, під правовим статусом необхідно розуміти, по-перше, коло тих суб'єктивних прав, що повинні надаватися суб'єкту при вступі у відповідні правовідносини; по-друге, коло тих юридичних обов'язків, що можуть бути покладені на суб'єкта у відповідних правовідносинах (потенційні обов'язки); по-третє, правовий статус характеризується колом загальних заборон здійснення дій відомого роду (з цих загальних заборон походять евентуальні обов'язки) [12, с.232].

С.С. Алексеев зазначає, що коли мова йде про правовий статус особи, то мається на увазі те, що вона володіє і правосуб'єктністю, і певним колом основних прав, що характеризують його правове становище в суспільстві чи в даній сфері суспільного життя [13, с.70].

В.Д. Первалов підкреслює, що правовий статус особи – це правове положення людини, що відображає його фактичний стан у взаємовідносинах з суспільством та державою [14, с.570].

На думку А.Ф. Черданцева, правовий статус (правове становище) особи – це сукупність її прав та обов'язків [15, с.106]. Ю.С. Шемшученко, Н.М. Пархоменко, В.В. Сухонос вважають, що правовий статус особи – це сукупність прав і обов'язків фізичних і юридичних осіб [16, с.44; 17, с.693; 18, с.488].

В.М. Сидоренко, В.І. Труба, Р.С. Притченко зазначають, що правовий статус особи - це її юридично закріплене положення в суспільстві [19, с.92; 20, с.356].

Більш широко поняття правового статусу особи трактує В.О. Котюк, який пише, що правовий статус особи чи громадянина - це система або сукупність юридичних і природних прав, свобод і обов'язків особи, які закріплені в чинних формах і видах права, зокрема в законодавстві, і складають необхідні потенційні можливості особи мати суб'єктивні права та обов'язки, реалізувати їх у системі суспільних правовідносин, у різноманітних видах діяльності, навчання і спілкування [21, с.367].

На думку А.М. Колодія, правовий статус являє собою систему юридичних прав, свобод, обов'язків і законних інтересів особи, що визначаються і гарантуються державою [22, с.168-169].

О.В. Зайчук та Н.М. Оніщенко вказують, що правовий статус - це соціально припустима і необхідна можливість потенцій особи не просто як індивіда, а як громадянина держави [23, с.18-19; 24, с.32].

На думку О.Ф. Скакун, правовий статус особи – це система закріплених у нормативно – правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності згідно з якими індивід як суб'єкт права (тобто володіючий правосуб'єктністю) координує свою поведінку у суспільстві [25, с.409; 26, с.241].

О.В. Міцкевич вказує на те, що правовий статус – це визнана конституцією чи законами сукупність вихідних, невідчужуваних прав та обов'язків людини, а також повноважень державних органів і посадових осіб, що безпосередньо закріплюються за тими чи іншими суб'єктами права [27, с.373; 28, с.134].

Правовий статус, як зазначав М.І. Матузов, юридично закріплене положення людини в суспільстві. Все те, що так або інакше юридично визначає, характеризує, утверджує реальне положення людини в суспільстві, утворює правовий статус [29, с.48].

Л.М. Шестопалова зазначає, що правовий статус особи – це юридичне закріплення становища людини і громадянина в сучасному суспільстві; результат політико – правового зв'язку особи з державою [30, с.161].

С.Л. Лисенков вважає, що правовий статус особи – це сукупність закріплених у чинному законодавстві прав, свобод та обов'язків, а також гарантій їх реалізації [31, с.258].

Правовий статус суб'єкта права взагалі, так і суб'єкта адміністративного права, зокрема в суспільстві юридично оформлюється державою, він окреслюється об'єктивним правом (юридичними нормами). Іншими словами держава здійснює фіксацію в нормах права певної моделі правового статусу. Норми права, як відомо, об'єднуються в галузі права, тобто складові елементи системи права, відокремлені сукупності норм права, що регулюють якісно однорідні суспільні відносини (конституційні, адміністративні, процесуальні та ін.).

Відповідно до цього, залежно від галузевої належності правові статуси класифікуються на конституційно-правові, адміністративно-правові, процесуально-правові (цивільний, кримінальний, адміністративний, господарський), цивільно-правові, сімейно-правові тощо. З урахуванням поділу права на приватне і публічне, галузеві статуси можна об'єднати в дві групи: публічно – правові статуси (конституційно – правові, адміністративно - правові, процесуально - правові) та приватно – правові статуси (цивільно – правовий, сімейно – правовий) [32, с.107].

Дослідження даного поняття, на нашу думку, перш за все потрібно починати з того, що дипломатичні установи України за кордоном діють від імені та за дорученням держави, мають певний правовий статус, виступають носіями відповідних повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує йому досягнення мети виконавчо-розпорядчої діяльності. Дипломатичні установи України за кордоном наділені необхідною оперативною самостійністю, що виражається в їх компетенції - предметах відання, правах, обов'язках, територіальних межах діяльності кожного окремого органу. Все це дає підстави стверджувати, що дипломатичні установи України за кордоном є і суб'єктом адміністративного права.

В свою чергу, під суб'єктом адміністративного права в юридичній літературі розуміють носія (власника) прав і обов'язків у сфері державного управління, передбачених адміністративно-правовими

нормами, здатного надати права реалізовувати, а покладені обов'язки виконувати [33; с. 98].

Д.М. Бахрах, Б.В. Россінський, Ю.Н. Старілов підкреслюють, що суб'єкт адміністративного права є однією із сторін публічної управлінської діяльності, учасником управлінських відношень, наділений законодавством правами, обов'язками, повноваженнями, компетенцією, відповідальністю, здатністю вступати в адміністративно-правові відносини [34, с. 120].

Важливо зазначити, що суб'єкт адміністративного права характеризується зовнішньою відокремленістю. Він виступає у вигляді єдиної особи, здатний відповідно до своїх прав та обов'язків виробляти, виражати й здійснювати певну волю як учасник конкретних управлінських відносин. Так, дипломатичні установи України мають право одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування необхідні для виконання покладених на них завдань і функцій інформацію, документи, матеріали, статистичні дані; координують роботу офіційних делегацій та представників України в державі перебування або міжнародній організації, беруть участь у міжнародних консультаціях, переговорах, інших офіційних заходах за участю офіційних делегацій та представників України у державі перебування або міжнародній організації.

Кожен суб'єкт адміністративного права має визначений в нормах адміністративного права адміністративно-правовий статус, який залежить від обсягу прав і обов'язків останнього.

Адміністративно-правовий статус суб'єкта адміністративного права становлять його потенційна здатність мати права й обов'язки у сфері державного управління (адміністративна правоздатність), реалізовувати надані права й обов'язки у сфері державного управління (адміністративна дієздатність), наявність суб'єктивних прав і обов'язків у сфері державного управління [35, с. 97]. Під адміністративною правоздатністю розуміють: здатність суб'єкта адміністративних правовідносин мати права та нести юридичні обов'язки у сфері виконавчої влади [36]. Адміністративна правоздатність суб'єкта адміністративного права виникає з моменту його утворення і припиняється з моменту його ліквідації. Адміністративна дієздатність суб'єктів адміністративного права – це здатність своїми діями набувати й реалізовувати права та обов'язки у сфері публічного управління [33, с. 7]. Дієздатність є найважливішою умовою реалізації суб'єктами права належних їм прав і свобод, а також виконання встановлених обов'язків [38]. Дієздатність суб'єкта адміністративного права складається із багатьох елементів. Це реалізація нормативно встановлених повноважень і компетенцій, прийняття правових актів управління, гарантування ними прав і свобод громадян, здійснення управлінських функцій, застосування адміністративно-правових форм і методів управління, заходів адміністративного примусу, здатність нести адміністративну відповідальність за шкоду, завдану громадянам, державним органам, юридичним особам, у випадках передбачених законом.

На думку С.Г. Стеценко, під поняттям адміністративно-правовий статус слід розуміти сукупність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, закріплених у нормах адміністративного права. В основі адміністративно-правового статусу лежить адміністративна правосуб'єктність. Слід наголосити, що кожний суб'єкт адміністративного права має свій варіант притаманного йому адміністративно-правового статусу [38, с.90-91].

Треба відзначити, той факт, що дипломатичні установи України є постійно діючими органами дипломатичної служби, основними завданнями яких є представництво України в державах перебування або при міжнародних організаціях та підтримання з ними офіційних відносин, відстоювання національних інтересів України, виконання консульських функцій, у тому числі захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном.

Таким чином, на нашу думку, адміністративно-правовий статус закордонних дипломатичних установ України – це визначена в нормах міжнародного та національного законодавства система завдань, функцій, повноважень, компетенцій та міра персональної відповідальності керівників закордонних дипломатичних установ України, які встановлені державою та міжнародними договорами для виконання визначених прав та обов'язків компетенції та повноважень.

Аналогічна ситуація щодо визначеності елементів адміністративно-правового статусу існує і в науці адміністративного права. Проте необхідно зазначити, що погляди багатьох авторів відносно структури адміністративно правового статусу є різними за змістом. З приводу цього справедливо відзначав А.П. Таранов про те, що дискусію з різних питань адміністративно-правового статусу, у тому числі його структури, слід визнати корисною [39, с.8].

Деякі дослідники до структури правового статусу органів публічного управління включають: 1) офіційне найменування, його атрибути, порядок утворення органу управління, його структуру (штатний розпис); 2) цілі та завдання органу управління, його компетенцію, правові акти управління; 3) порядок фінансування органу і його характеристику як юридичної особи; 4) підлеглість, піднаглядність та відповідальність органу управління, а також гарантії його діяльності [40, с.6-12].

Ю.Н. Старілов вважав, що адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади виражається в тому, що всі вони діють на підставі законів та інших нормативно-правових актів, здійснюють нормотворчу діяльність, виконують визначені функції, мають встановлену компетенцію, а також самостійність, але в межах встановленої компетенції [41; с.450].

На думку В.Я. Насонова, елементами адміністративно-правового статусу є: місце органу в системі органів виконавчої влади, його призначення та правові засади діяльності; цілі, принципи, завдання і функції (основні напрями діяльності) органу виконавчої влади, його структуру; компетенція органу виконавчої влади

(сукупність покладених на нього обов'язків та наданих для їх виконання прав); контроль і нагляд за діяльністю органу виконавчої влади та його посадових осіб; відповідальність органу виконавчої влади та його посадових осіб; взаємодія з іншими державними органами для вирішення поставлених завдань у сфері державного управління; правовий режим організації та проходження служби в органі виконавчої влади [42, с.30].

А.П. Коренев притримувався точки зору, відповідно до якої адміністративно-правовий статус органу влади визначається його конкретним призначенням, місцем і роллю в системі управління. Разом з тим загальними рисами адміністративно-правового статусу органу державного управління, на думку автора, є: 1) підзаконний характер діяльності органів виконавчої влади; 2) наділення їх правом розпорядництва, видавати підзаконні юридичні акти, в тому числі акти нормативного характеру; 3) підзвітність і підконтрольність нижчестоящих органів вищестоящим в тій чи іншій системі управління, обов'язковість розпоряджень вищих органів для нижчестоящих. При цьому органи державного управління можуть діяти в рамках подвійного підпорядкування - вертикальному та горизонтальному. У тих галузях управління, де потрібна висока ступінь централізації, подвійне підпорядкування відсутній (управління оборонної, залізничним транспортом та ін.) Це пояснюється специфікою даної галузі управління; 4) оперативна самостійність органів в межах компетенції. Компетенція органу виконавчої влади, обумовлена законодавчим або іншим нормативним актом, включає: завдання органу, його функції, тобто напрями діяльності, обов'язки і права, відповідальність, форми і методи діяльності ц структуру органу [43, с.82].

**Висновок.** Отже, структура адміністративно правового статусу дипломатичних установ України за кордоном складається з наступних елементів:

1. визначення цілей, завдань, функцій та наявність атрибутики;
2. організаційно-структурний (порядок створення; затвердження структури та штатної чисельності; здійснення матеріально-технічне та кадрове забезпечення);
3. права та обов'язки дипломатичних установ України за кордоном в системі публічної адміністрації та в міжнародному співтоваристві;
4. юридична відповідальність дипломатичних установ України за кордоном.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Юридический энциклопедический словарь / Под ред. А.Я.Сухарева. 2-е изд., доп. М.: Советская энциклопедия, 1987. 528 с.
2. Витрук Н.В. Правовой статус личности в СССР. М.: Юридическая литература, 1985. 175 с.
3. Лепёшкин А.И. Правовое положение советских граждан. М.: Мысль, 1966. 56 с.
4. Сergyogina С.Г. Теоретично-правові та організаційні засади функціонування інституту президентства в Україні: Монографія. Х.: Ксілон, 2001. 280 с.
5. Шестаков С.В. Адміністративно-правовий статус працівника міліції: сутність та структура. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Спецвипуск. С. 149-153.
6. Ермоленко Д.О. Правовой статус людини і громадянина в соціальній державі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Х., 2002. 176 с.
7. Конституція України : Прийнята Верховною Радою України 28 черв. 1996 року із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 8 груд. 2004 р. № 2222-IV. К. : Атіка, 2006. 62 с.
8. Ямпольская Ц.А. Субъекты советского административного права : автореф. дисс. на соискание ученой степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07. М., 1958. 38 с.
9. Витрук Н.В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе. М. : Наука, 1979. 229 с.
10. Бахрах Д.Н. Система субъектов советского административного права. Советское государство и право. 1986. № 2. С. 41-48.
11. Рабинович П.М. Основы общей теории державы і права : навчальний посібник. [8-е вид.]. Х. : Консум, 2005. 160 с.
12. Александров Н.Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма. М. : Госюриздат, 1961. 271 с.
13. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия : опыт комплексного исследования. М. : Статут, 1999. 712 с.
14. Теория государства и права : учебник для юридических вузов и факультетов / [под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова]. М. : Издательская группа НОРМА-ИНФРА. М, 1998. 570 с.
15. Черданцев А.Ф. Теория государства и права : учебник для вузов. М. : Юрайт, 1999. 432 с.
16. Юридична енциклопедія : В 6 т. / [редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. К. : «Укр. енцикл.», 2003. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.
17. Великий енциклопедичний юридичний словник [За редакцією акад. НАН України Ю.С. Шемшученка]. К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. 992 с.
18. Сухонос В.В. Теорія державы і права : навчальний посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 536 с.
19. Сидоренко М.Й. Теорія державы і права (курс лекцій) : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К. : Університет «Україна», 2006. 198 с.
20. Теория государства и права : учебник. Х. : ООО «Одиссей». 2006. 480 с.
21. Котюк В.О. Загальна теорія державы і права : навчальний посібник. К. : Атіка, 2005. 592 с.

22. Колодій А.М. Принципи права України. К. : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
23. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / [В.С. Журавський, О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко]; за заг. ред. В.С. Журавського. К. : Юрінком Інтер, 2003. 296 с.
24. Вступ до теорії правових систем: монографія / [за заг. ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко]. К. : Видавництво «Юридична думка», 2006. 432 с.
25. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.
26. Нікітін А.В. Теорія держави і права : навч. посібник / Нікітін А.В.; за наук. ред. А.М. Колодія. К. : Університет «Україна», 2005. Ч. II. 2005. 265 с.
27. Проблемы общей теории права и государства : учебник для вузов / [под общ. ред. академика РАН, д.ю.н., проф. В.С. Нерсесянца]. М. : Издательство НОРМА, 2002. 813 с.
28. Теория государства и права : учебник для вузов / [под ред. Г.Н. Манова]. М. : Издательство БЕК, 1996. 336 с.
29. Матузов Н.И. Правовая система и личность. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1987. 293 с.
30. Теорія держави і права : навчальний посібник / [упоряд. Л.М. Шестопалова]. К. : Прецедент, 2006. 197 с.
31. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави і права : навчальний посібник. К. : «Юрисконсульт», 2006. 355 с.
32. Говійко Є. А. Адміністративно-правовий статус Національного центрального бюро Інтерпол: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»; Класичний приватний університет, 2011. 215 с.
33. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підручник. К. : Юрінком Інтер. 1999. 736 с.
34. Бахрах Д.Н. Административное право : учебн. для вузов: 2-е изд. / Бахрах Д.Н., Россинский Б.В., Стариков Ю.Н. К. : Норма. 2005. 829 с.
35. Адміністративне право України : словник-довідник / укладачі: В. К. Шкарупа, Ю. А. Ведерніков, В. П. Пібчій. Дніпропетровськ : Юрид. акад. МВС України, 2001. 584 с.
36. Карташкин В.А. Права человека в международном и внутригосударственном праве : монография. М., 1995. 135 с.
37. Орзих М.Ф. Право и личность. К., 1978. 144 с.
38. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник-К.: Атіка, 2007. 624 с
39. Таранов А.П. Правовой статус личности в социалистическом обществе. Конституционные права и обязанности советских граждан / [Таранов А.П., Тимченко И.А., Чангули Г.И., Шуклина Н.Г.]; отв. ред. Таранов А.П. К. : Наукова думка, 1985. 248 с.
40. Белкин А.А. Понятие и особенности правового статуса органа советского государственного управления. Государственное управление и право: история и современность. Межвузовский сборник / А.А. Белкин, Л.Ш. Гумерова. - Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1984. - С. 5-14.
41. Ю.Н. Стариков. Курс общего административного права. В 3 т. Т. 1.: История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты. М.: Издательство: «Норма», 2002. 728 с.
42. Административное право Российской Федерации: Учеб. для студ. сред. проф. учеб. заведений / В.Я. Насонов, В.А. Коньшин, К.С. Петров, В.М. Реджоус. М.: Издательский центр «Академия», 2003. 208 с.
43. Коренев А.П. Административное право России. Учебник. В 3-х частях. Часть I. М.: МЮИ МВД России. Изд-во «Цит-М», 1999. 280 с.

#### REFERENCES:

1. Sukharev, A.Ia. (1987). Yurydycheskyi entsyklopedycheskyi slovar. [Legal encyclopedic dictionary]. 2-e yzd., dop. M.: Sovetskaia entsyklopedyia [in Russian].
2. Vytruk, N.V. (1985). Pravovoi status lychnosty v SSSR. [Legal status of the individual in the USSR]. M.: Yurydycheskaia lyteratura [in Russian].
3. Lepeshkyn, A.Y. (1966). Pravovoe polozhenye sovetskykh grazhdan. [Legal status of Soviet citizens]. M.: Mysl [in Russian].
4. Serohina, S.H. (2001). Teoretychno-pravovi ta orhanizatsiini zasady funktsionuvannia instytutu prezydentstva v Ukraini: Monohrafiia. [Theoretical, legal and organizational principles of functioning of the institution of the presidency in Ukraine: Monograph]. Kh.: Ksilon [in Ukrainian].
5. Shestakov, S.V. (2001). Administratyvno-pravovyi status pratsivnyka militsii: sutnist ta struktura. [Administrative and legal status of a police officer: essence and structure]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 149-153. [in Ukrainian].
6. Yermolenko, D.O. (2002). Pravovyi status liudyny i hromadianyna v sotsialnii derzhavi. [Legal status of the person and the citizen in the social state]. Candidate's thesis. Kherson: Nats. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
7. Konstytutsiia Ukrainy. (2006). [Constitution of Ukraine]. Pryiniata Verkhovnoiu Radouiu Ukrainy 28 cherv. 1996 roku iz zminamy i dopovnenniamy, vnesenymy Zakonom Ukrainy vid 8 hrud. 2004 r. № 2222-IV. K. : Atika [in Ukrainian].
8. Yampolskaia, Ts.A. (1958). Subekty sovetskoho admynystratyvnogo prava. [Subjects of Soviet administrative law]. Extended abstract of doctor's thesis. M., 1958 [in Russian].
9. Vytruk, N.V. (1979). Osnovy teoryy pravovoho polozhenyia lychnosty v sotsyalystycheskom obshchestve.

[Fundamentals of the theory of the legal status of the individual in socialist society]. M. : Nauka [in Russian].

10. Bakhrakh, D.N. (1986). Systema subektov sovetskoho admynystratyvnoho prava. [The system of subjects of Soviet administrative law]. *Sovetskoe gosudarstvo y pravo*, 2, 41-48. [in Russian].

11. Rabinovych, P.M. (2005). Osnovy zahalnoi teorii derzhavy i prava : navchalnyi posibnyk. [Fundamentals of the general theory of state and law: a textbook]. Kh. : Konsum [in Ukrainian].

12. Aleksandrov, N.H. (1961). Pravo y zakonnost v peryod razvernutoho stroytelstva kommunistychno. [Law and legality in the period of extensive construction of communism]. M. : Hosiuryzdat [in Russian].

13. Alekseev, S.S. (1999). Pravo: azbuka – teoriya – fylosofiya : opyt kompleksnoho yssledovaniya. [Law: alphabet - theory - philosophy: the experience of complex research]. M. : Statut [in Russian].

14. Korelsky, V.M. & Perevalova V.D. (1998). Teoriya gosudarstva y prava : uchebnyk dlia yurydycheskykh vuzov y fakul'tetov. [Theory of state and law: a textbook for law schools and faculties]. M. : Yzdatelskaia hruppa NORMA-YNFRA. Moskva [in Russian].

15. Cherdantsev, A.F. (1999). Teoriya gosudarstva y prava : uchebnyk dlia vuzov. [Theory of state and law: a textbook for universities]. M. : Yurait [in Russian].

16. Shemshuchenko, Yu.S. (2003). Yurydychna entsyklopediia : V 6 t. [Legal encyclopedia: In 6 vols.]. K. : «Ukr. entsykl.» [in Ukrainian].

17. Shemshuchenko, Yu.S. (2007). Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk [Large encyclopedic legal dictionary]. K. : TOV «Vydavnytstvo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].

18. Sukhonos, V.V. (2005). Teoriia derzhavy i prava : navchalnyi posibnyk. [Theory of State and Law: a textbook]. Sumy : VTD «Universytetska knyha» [in Ukrainian].

19. Sydorenko, M.I. (2006). Teoriia derzhavy i prava (kurs lektsii) : navch. posib. dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. [Theory of state and law (course of lectures): textbook. way. for students of higher educational institutions.]. K. : Universytet «Ukraina» [in Ukrainian].

20. Teoriya gosudarstva y prava : uchebnyk.(2006). [Theory of state and law: a textbook]. Kh. : OOO «Odyssey» [in Ukrainian].

21. Kotiuk, V.O. (2005). Zahalna teoriia derzhavy i prava : navchalnyi posibnyk. [General theory of state and law: a textbook]. K. : Atika [in Ukrainian].

22. Kolodii, A.M. (1998). Pryntsypy prava Ukrainy. [Principles of Ukrainian law]. K. : Yurinkom Inter [in Ukrainian].

23. Zhuravsky, V.S. (2003). Pravovi systemy suchasnosti. Hlobalizatsiia. Demokratyzm. Rozvytok. [Legal systems of today. Globalization. Democracy. Development]. K. : Yurinkom Inter [in Ukrainian].

24. Zaichuk, O.V., & Onishchenko N.M. (Eds.). (2006). Vstup do teorii pravovykh system: monohrafiia. [Introduction to the theory of legal systems: a monograph]. K. : Vydavnytstvo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].

25. Skakun, O.F. (2000). Teoriya gosudarstva y prava : uchebnyk. [Theory of state and law: a textbook.]. Kharkov : Konsum; Un-t vnutr. del [in Ukrainian].

26. Nikitin, A.V. (2005). Teoriia derzhavy i prava : navch. posibnyk. [Theory of state and law: textbook.]. K. : Universytet «Ukraina» [in Ukrainian].

27. Nersesiants, V.S. (2002). Problemy obshchei teoryy prava y gosudarstva : uchebnyk dlia vuzov. [Theory of state and law: textbook.]. M. : Yzdatelstvo NORMA [in Russian].

28. Manov, H.N. (1996). Teoriya gosudarstva y prava : uchebnyk dlia vuzov. [Theory of state and law: a textbook for universities]. M. : Yzdatelstvo BEK [in Russian].

29. Matuzov, N.Y. (1987). Pravovaia sistema y lychnost. [Legal system and personality]. Saratov: Yzd-vo Sarat. un-ta [in Russian].

30. Shestopalova, L.M. (2006). Teoriia derzhavy i prava : navchalnyi posibnyk. [Theory of State and Law: a textbook]. K. : Pretsedent [in Ukrainian].

31. Lysenkov, S.L. (2006). Zahalna teoriia derzhavy i prava : navchalnyi posibnyk. [General theory of state and law: a textbook]. K. : «Iurykskonsult» [in Ukrainian].

32. Hoviiko, Ye. A. (2011). Administratyvno-pravovyi status Natsionalnoho tsentralnoho biuro Interpol. [Administrative and legal status of the National Central Bureau of Interpol]. Candidate's thesis. Klasychnyi pryvatnyi universytet [in Ukrainian].

33. Kolpakov, V.K. (1999). Administratyvne pravo Ukrainy : pidruchnyk. [Administrative law of Ukraine: textbook]. K. : Yurinkom Inter [in Ukrainian].

34. Bakhrakh, D.N. (2005). Admynystratyvnoe pravo : uchebn. dlia vuzov: 2-e yzd. [Administrative law: textbook. for universities: 2nd ed.]. K. : Norma [in Ukrainian].

35. Shkarupa, V. K., & Vediernikov, Yu. A., & Pibchybii, V. P. (2001). Administratyvne pravo Ukrainy : slovnyk-dovidnyk. [Administrative law of Ukraine: dictionary-reference]. Dnipropetrovsk : Yuryd. akad. MVS Ukrainy [in Ukrainian].

36. Kartashkyn, V.A. (1995). Prava cheloveka v mezhdunarodnom y vnutyrgosudarstvennom prave : monohrafiya. [Human rights in international and domestic law: a monograph]. Moskva [in Russian].

37. Orzykh, M.F. (1978). Pravo y lychnost. [Law and personality]. Kyiv [in Ukrainian].

38. Stetsenko, S.H. (2007). Administratyvne pravo Ukrainy: Navchalnyi posibnyk. [Administrative law of Ukraine: Textbook]. K. : Atika [in Ukrainian].

39. Taranov, A.P. (1985). *Pravovoi status lichnosti v sotsyalystrycheskom obshchestve. Konstitutsyonnye prava y obiazannosty sovetskykh grazhdan.* [Legal status of the individual in socialist society. Constitutional rights and responsibilities of Soviet citizens]. K. : Naukova dumka [in Ukrainian].

40. Belkyn, A.A. (1984). *Poniatye y osobennosty pravovogo statusa orhana sovetskoho hosudarstvennogo upravleniya.* [The concept and features of the legal status of the Soviet government.]. *Hosudarstvennoe upravlenye y pravo: ystoriya y sovremennost*, 5-14. [in Russian].

41. Starylov, Yu.N. (2002). *Kurs obshcheho admynystratyvnoho prava. V 3 t.* [General administrative law course. In 3 vols.]. M.: Yzdatelstvo: «Norma» [in Russian].

42. Nasonov, V.Ia., & Konshyn, V.A., & Petrov, K.S., Redkous, V.M. (2003). *Admynystratyvnoe pravo Rossyiskoi Federatsyy: Ucheb. dlia stud. sred. prof. ucheb. zavedenyi.* [Administrative law of the Russian Federation: Textbook. for students. middle prof. textbook institutions]. M.: Yzdatelskyi tsentr «Akademyia» [in Russian].

43. Korenev, A.P. (1999). *Admynystratyvnoe pravo Rossyy. Uchebnyk. V 3-kh chastiakh. Chast I.* [Administrative law of Russia. Textbook. In 3 parts. Part I.]. M.: MiuY MVD Rossyy. Yzd-vo «Shchyt-M» [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 17.10.2019

УДК 342.9

**Павловська Наталія Володимирівна,**  
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри  
теорії та історії права ДВНЗ «Київський національний  
економічний університет імені Вадима Гетьмана»

### ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ САНКЦІЙ

В статті досліджуються та порівнюються такі дефініції адміністративного права як адміністративно-правові санкції. Проведено аналіз застосування санкцій та встановлено, що адміністративні стягнення є самостійною мірою відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень.

Відзначено, що санкція як негативна реакція держави на порушення правової норми виникає при наявності протиправної поведінки або невідповідного виконання загально встановлених правил. Державний примус, як відомо, реалізується в багатьох формах, які охоплюють і санкції. Тому примус може застосовуватися не тільки у вигляді санкцій в результаті порушення правової норми, але й як відповідна реакція уповноважених органів. Слід зазначити, що дефініції «санкція» і «адміністративне стягнення» мають певні відмінності. Адміністративне стягнення є каральними, «штрафними» санкціями, які виявляються в позбавленні винного певних прав та привілеїв. У такий спосіб досягається мета – стягнення з правопорушника. За вчинений проступок він позбавляється якогось суб'єктивного права, обмежується його правосуб'єктність та на нього накладаються певні «штрафні» обов'язки. Крім втрат та обмежень, адміністративне стягнення тягне за собою ще й стан певної «адміністративної караності». Зазначена караність діє впродовж року з дня винесення покарання.

Адміністративні стягнення мають репресивний, виховний та попереджувальний характер, оскільки в результаті їх застосування виникають негативні юридичні наслідки у вигляді покарання за порушення певних суспільних відносин у сфері громадського порядку та громадської безпеки, право власності, встановленого порядку управління тощо. Адміністративні стягнення є одним із видів адміністративного примусу і мають всі ознаки, притаманні адміністративному примусу. У цьому випадку спостерігається їх діалектичний взаємозв'язок як окремого та загального; загальне охоплює всі окремі предмети, а окреме не повно входить до загального.

Стверджується, що адміністративно-правові санкції є самостійним інститутом адміністративного права. Дефініція «санкція» є більш широкою, і вона застосовується не тільки в адміністративному праві. Застосування адміністративно-правових санкцій і порядок їх регламентації заслуговує на подальше вивчення та наукове осмислення.

**Ключові слова:** адміністративні санкції, адміністративно-правова відповідальність, адміністративні стягнення, заходи впливу.

#### **Pavlovskaya N. THEORETICAL AND LEGAL APPROACHES TO DETERMINING ADMINISTRATIVE AND LEGAL SANCTIONS**

The article examines and compares such definitions of administrative law as administrative and legal sanctions. An analysis of the application of sanctions was conducted and it was established that administrative penalties are an independent measure of responsibility for committing administrative offenses.

It is noted that the sanction as a negative reaction of the state to the violation of the rule of law occurs in the presence of illegal behavior or improper compliance with generally established rules. State coercion is known to take many forms, including sanctions. Therefore, coercion can be applied not only in the form of sanctions as a result of violation of the rule of law, but also as a response of the authorities. It should be noted that the definitions of "sanction" and "administrative penalty" have some differences. Administrative penalties are punitive, "penalty" sanctions, which are manifested in the deprivation of the guilty of certain rights and privileges. In this way, the goal is achieved - recovery from the offender. For a misdemeanor, he is deprived of any subjective right, his legal personality is limited and certain "penalty" obligations are imposed on him. In addition to losses and restrictions, an